

ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА ІНЖЕНЕРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕНСИВНОЇ МЕТОДИКИ

У статті обґрунтовується доцільність використання можливих форм організації професійно-орієнтованої іншомовної підготовки інженерів засобами інтенсивної методики навчання при вивченні іноземних мов, що вможливає формування моделі сучасного конкурентоспроможного інженера XXI століття.

Ключові слова: професійно-орієнтована англійська підготовка, умови корпоративного навчання, інтенсифікація процесу навчання.

Г. Лазарук, Л. Бойків. Иноязычная подготовка инженеров средствами интенсивной методики. В статье обосновывается целесообразность использования возможных форм организации профессионально-ориентированной подготовки инженеров средствами интенсивной методики обучения в процессе изучения иностранных языков, что дает возможность формирования модели современного конкурентоспособного инженера XXI столетия.

Ключевые слова: профессионально-ориентированная англоязычная подготовка, условия корпоративного обучения, интенсификация процесса обучения.

Foreign training of engineers with intensive methods of teaching. The given article focuses on the reasonability of the feasible use of professional-oriented forms of organization while training engineers with intensive methods of teaching when studying foreign languages. It is helpful in shaping an exemplar of the advanced competitive engineer of the 21st century.

Keywords: professional-oriented English training, conditions of corporate teaching, enhancement of learning process.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Соціально-економічні зміни, що відбуваються в суспільстві, вимагають підвищення результативності системи освіти взагалі та методики навчання

іноземних мов зокрема. Педагогічні цілі безпосередньо зумовнюються соціальними цілями та соціальною сутністю навчання. Сучасні умови життя змінюють і методи викладання, і зміст педагогічної практики. Тому розробка нових методик навчання є не тільки педагогічним, але й соціальним завданням [1; 2].

Загальноєвропейські тенденції іншомовного навчання спрямовані на подолання мовних бар'єрів та розвиток іншомовних умінь європейців не лише в освіті і культурі, але й у торгівлі і промисловості.

Зріст попиту на післядипломне навчання іноземних мов в Україні зумовлений певними причинами. По-перше, протягом останніх років відчувається затребуваність на високоякісних спеціалістів, які володіють іноземною мовою та бажано не однією. Про це свідчить велика кількість оголошень про вакансії в засобах масової інформації. Майже в кожному переліку вимог до кандидата на ту чи іншу посаду є обов'язковим володіння іноземною мовою. По-друге, невпинно збільшується число українських підприємств, які відвідують інші країни, що сприяє зростанню кількості дипломованих спеціалістів, котрі бажають оволодіти іноземними мовами. Так, на деяких іншомовних курсах, які користуються популярністю, кількість клієнтів щороку зростає на 20–30 відсотків. За прогнозами спеціалістів, така динаміка зберігатиметься в найближчі роки [3].

Нові міжнародні контакти з провідними зарубіжними фірмами у науково-технічній та виробничій сферах зумовлюють попит на фахівців нового покоління, насамперед тих, які професійно володіють іноземними мовами. Сьогодні неможливо уявити менеджера без умінь спілкуватись іноземною мовою із своїм діловим партнером. Вільне володіння іноземними мовами на професійному рівні сприяє швидкому розумінню нових технологій та світових стандартів і, як результат, більш швидкому розвитку вітчизняного виробництва. Проте практика свідчить, що значна кількість працюючих інженерів не володіє іноземною професійною компетенцією, яка

необхідна для співпраці в умовах міжнародного ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У європейських ВНЗ з кінця 80-х років минулого сторіччя розробляються та запроваджуються спеціальні курси англійської мови для бізнесменів, працівників туристичного бізнесу, юристів, медиків, бібліотечарів тощо. Існують також вітчизняні розробки з методики навчання іноземних мов для професійного спілкування з таких спеціальностей: економісти (Є. Мірошніченко), юристи (Л. Котлярова, Г. Савченко), медики (О. Петрашук), фармацевти (М. Задорожна), бібліотечарі (О. Калашникова), технічні спеціальності (І. Гришина, Г. Ємельянова, О. Тарнопольський). Незважаючи на це, багато галузей професійного іншомовного спілкування залишаються недослідженими. Конкретні потреби спеціалістів в оволодінні мовою для спеціальних цілей викликали необхідність створення спеціалізованих курсів англійської мови для певних груп фахівців з урахуванням специфіки їх професійної діяльності та процесу комунікації на ситуативній основі. Цей підхід до навчання іноземних мов для спеціальних цілей і сьогодні продовжує домінувати в сучасній зарубіжній методиці [4].

Особливим фактором сучасного життя стає інтенсивність, яка вимагає нових підходів до організації освітнього процесу [5]. Ідея інтенсивного іншомовного навчання отримала розвиток у працях Г. Лозанова, Г. Китайгородської, Л. Гегечкорі, А. Плєсневича. В Україні проблемі інтенсивного іншомовного навчання присвячені дослідження О. Тарнопольського, З. Корневої.

Проте, на нашу думку, існуюче соціальне замовлення вимагає розвитку ідеї інтенсивного навчання у професійно-орієнтованому контексті та розробки загальних теоретичних положень, змісту, форм і методів інтенсивного навчання іноземних мов для інженерів багатьох галузей вітчизняної економіки з урахуванням сучасних умов. Актуальність проблеми підтверджується останніми дослідженнями, які виявили, що лише третина роботодавців вважає, що випус-

книжки немовних вишів достатньою мірою володіють іншомовною компетенцією для професійних цілей [6].

Мета: проаналізувати можливі методи організації інтенсивного професійно-орієнтованого іншомовного навчання інженерів у контексті розвитку ідеї розкриття іншомовних здібностей особистості.

Виклад основного матеріалу. Готовність і здатність дорослої людини до саморозвитку актуалізуються в системі післядипломної освіти при використанні ефективних моделей навчання. Подальше вдосконалення володіння професійно-орієнтованою іноземною мовою відбувається у системах післядипломної освіти і корпоративної освіти.

Інтенсивна професійно-орієнтована іншомовна підготовка є одним із найбільш ефективних засобів реалізації можливостей корпоративного навчання для розвитку іншомовної професійної компетенції учасників навчальної групи, яка вже об'єднана спільною трудовою діяльністю. Процес інтенсивного корпоративного навчання іноземної мови в умовах виробництва в процесі праці (on the job) та поза працею (off the job) може мати груповий та індивідуальний характер. Загалом групові форми підготовки частіше вважаються більш результативними для цілей організації. Техніка підготовки у процесі праці пов'язана із безпосереднім передаванням знань без потреби створення штучних ситуацій підготовки. Завдяки цьому вивчений матеріал використовується практично на конкретному робочому місці. Підготовка поза працею вимагає перекладення процесу праці у реальну проблемну ситуацію, але може мати більш широкий вимір і стосуватися вмінь, які будуть придатними у майбутньому. Процеси іншомовного спілкування трактуються як такі, що безпосередньо "обслуговують" міжособистісні відносини співробітників, а також їхню основну вузьку професійну діяльність. Позитивні міжособистісні взаємини учасників корпоративної групи сприяють активному формуванню іншомовної позиції кожного учасника навчання через колективне вирішення проблем. Завдання викладачів полягає у створенні максимально однорідних груп інженерів за рівнями володіння мовою та приналежністю до відділів. Орієнтація на професійну проблематику та підтримка позитивних емоцій під час виконання спільних завдань забезпечує високий рівень внутрішньої мотивації інженерів в опануванні іноземної мови. Од-

нак реалізація згаданих вище принципів інтенсивного навчання стає ефективною лише за умови ретельного вивчення специфіки діяльності відділів конкретного виробництва. Це зумовлює необхідність змінити функції викладача в системі післядипломної освіти, тобто перейти від передачі інформації до спільного із спеціалістами планування навчання, визначення його змісту і форм, до активного професійного розвитку. Іншими словами, викладачі в системі післядипломної освіти мають опанувати функції методиста [7]. Існує можливість оптимізувати процес оволодіння іноземними мовами за допомогою створення нових інтенсивних програм, які мають бути зорієнтовані на конкретні комунікативні потреби вітчизняних інженерів, що буде зумовлювати мету та зміст кожної спеціалізованої програми. Педагоги повинні забезпечити відповідність змісту навчання характеру та змісту трудової діяльності конкретних спеціалістів, які навчаються в системі післядипломної освіти.

Серед найбільш цікавих та ефективних інновацій у сфері інтенсивного навчання іноземних мов слід виділити програми "занурення" в іншомовне середовище (immersion programs). Подальший розвиток отримує ідея інтенсивного навчання та використання можливостей колективу щодо розкриття іншомовних здібностей. На думку А. Плєсневича, "занурення" – це форсоване навчання іншомовного спілкування у штучно створеному навчальному іншомовному середовищі в умовах, що максимально наближені до реальності [8]. Цей висновок є дуже важливим для нашого дослідження, оскільки стратегія інтенсивного навчання інженерів професійно-орієнтованої англійської мови за методом "занурення" направлена на створення саме такого насиченого іншомовного навчального середовища, яке ґрунтується на органічному поєднанні принципів професійної діяльності інженерів і обраних методів іншомовного навчання. Новою ефективною формою інтенсифікації навчання інженерів професійно-орієнтованої іноземної мови може стати організація спеціальних вузько професійних програм корпоративного навчання з частковим або повним зануренням. Ми розглядаємо інтенсивне професійно-орієнтоване навчання англійської мови за методом "занурення" як тип корпоративного навчання в умовах праці та поза працею, метою якого є створення та розвиток вузької професійно-орієнтованої комунікативної компетенції сучасних інже-

нерів. Поетапно-концентрична організація інтенсивного іншомовного навчання з частковим зануренням є ефективною формою інтенсивного оволодіння іншомовною комунікативною компетенцією, яка гармонійно поєднує навчальну та професійну діяльність інженерів.

Новий формат організації інтенсивного професійно-орієнтованого навчання інженерів вимагає аналізу принципів навчання іноземної мови для ділового спілкування.

Г. Китайгородська висуває чотири принципи навчання іноземної мови згідно з "методом активізації резервних можливостей особистості":

- принцип організації особистісного спілкування у навчальному процесі;
- принцип поетапно-концентричної організації навчального процесу;
- принцип використання рольової гри в організації навчального процесу;
- принцип організації колективного спілкування [9].

О. Тарнопольський вказує на те, що метод є комплексом принципів, за якими організується навчальний процес, теоретична база того, "як навчати" [10]. Серед методичних принципів навчання англійської мови для ділового спілкування дослідник виділяє:

- принцип забезпечення мотиваційної достатності;
- принцип мінімізації змісту навчання;
- принцип смислового структурування мовного матеріалу;
- принцип поетапно-концентричної організації навчального процесу;
- принцип організації особистісного різнопланового спілкування;
- принцип організації колективного професійного спілкування та творчої співпраці (cooperative learning);
- принцип інтегрованості навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо);
- принцип використання ділової гри та проектно-методики в організації навчання;
- принцип практичної реалізації комунікативної компетенції у навчанні.

Ми вважаємо, що змістом стратегії інтенсивного навчання має стати не побудова послідовності дій педагогу, а створення могутнього інформаційно-насиченого іншомовного професійного середовища для подальшого використання його властивостей, а також формування стилю педагогічної взаємодії. Підтримка іншомовного освітнього середовища всередині організації засобами інтенсивно-

го навчання та корпоративної культури вимагає від викладачів розуміння усієї виробничої діяльності організації, вивчення іншомовних потреб працівників відділів та усвідомлення своєї нової ролі методиста.

Наш досвід інтенсивного навчання інженерів професійно-орієнтованої англійської мови змушує нас вказати на одну важливу умову організації іншомовного навчання інженерів. Такою має стати створення максимально насиченого іншомовного середовища протягом усього періоду інтенсивного навчання. Створення міцного професійно-орієнтованого навчального середовища бачиться найважливішим у дотриманні стратегії програми інтенсивного іншомовного навчання інженерів. Виникає необхідність ретельного вивчення іншомовних здібностей, рівня вербального мислення, вербальної пам'яті, лінгвістичного досвіду інженерів та інших психолого-педагогічних умов для розробки програми інтенсивного навчання професійно-орієнтованої англійської мови та поетапного розвитку іншомовних умінь спеціалістів. Спільна умотивованість та спільна виробнича діяльність інженерів однієї організації (відділу) роблять можливим швидке створення реального іншомовного освітнього середовища й ефективного застосування форм і методів їх інтенсивного іншомовного навчання для вирішення реальних виробничих завдань. Суть полягає у тому, що під час проведення інтенсивної підготовки група інженерів не відходить від реальних умов своєї організації, де у спільній діяльності вони розвивають свою іншомовну професійну компетенцію і де для сучасних інженерів професійно-орієнтована англійська мова стає необхідним інструментом, а володіння нею – умовою кар'єрного успіху. У контексті нашого дослідження інтенсивне оволодіння інженерами професійно-орієнтованою англійською мовою має стати однією з найбільш ефективних форм корпоративного навчання на підприємствах, що створюють умови для підвищення іншомовної компетенції своїх фахівців.

Отже, урахувавши високі темпи оновлення професійних компетенцій та зникнення професій, можна припустити, що форми інтенсивної підготовки інженерів в умовах корпоративного навчання стануть одними з найбільш доцільних

для оволодіння професійно-орієнтованою іноземною мовою. При цьому корпоративна освіта не висуває себе як альтернативу традиційній університетській освіті. Прихильники корпоративної освіти підкреслюють, що це дві складові неперервного процесу навчання. Корпоративна освіта найвищою мірою узгодить кваліфікацію інженера з професійними вимогами кожного конкретного робочого місця. Цей тип навчання стає все більш затребуваним. Порівняно з академічним університетським або післядипломним іншомовним навчанням на немовних спеціальностях інтенсивне навчання інженерів професійно-орієнтованої іноземної мови в умовах корпоративних систем має очевидні додаткові можливості й дозволяє:

- найбільш повно використовувати навчальний час та суттєво скоротити термін іншомовної професійної підготовки спеціалістів за рахунок інтенсифікації навчального процесу (поза працею або в умовах праці);
- створити навчальне середовище та умови, максимально наближені до реальних професійних ситуацій, які будуть сприяти самоактуалізації та самореалізації особистості;
- застосовувати особистісно орієнтований підхід до кожного учасника корпоративного навчання з урахуванням індивідуальних професійних потреб;
- не допускати фізичного і психологічного перевантаження.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На нашу думку, розробка нових ефективних програм інтенсивного професійно-орієнтованого іншомовного навчання спеціалістів різних галузей вітчизняної економіки має не тільки наукову значущість, але й практичну цінність. Створення таких програм інтенсивного навчання інженерів професійно-орієнтованої англійської мови може розширити уявлення про нові можливості активізації особистості й колективу під час професійно-орієнтованої іншомовної підготовки з частковим або повним зануренням, що на нашу думку, найбільш відповідає сучасному замовленню вітчизняної економіки щодо швидкого розвитку іншомовної професійної компетенції сучасних інженерів. Інтенсивна підготовка таких фахівців в умовах корпоративного навчання повинна стати постійним, цілеспрямованим процесом на українських

підприємствах.

Метою подальшого дослідження стане встановлення відповідності між методами організації корпоративного іншомовного навчання та рівнями професійно-орієнтованої англійської мови за методикою "занурення".

ЛІТЕРАТУРА

1. *Китайгородская Г. А.* Новые подходы к обучению иностранным языкам / Г. А. Китайгородская // Вестник МГУ. – Сер. 19 : Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 1998. – № 1. – С. 32–39.
2. *Китайгородская Г. А.* Размышления об образовании вообще и обучении иностранным языкам в частности / Г. А. Китайгородская // Вестник МГУ. – Сер. 20 : Педагогическое образование. – 2004. – № 2. – С. 14–25.
3. *Уманец А.* Язык на блюдечке / А. Уманец // Бизнес. – 2004. – № 36. – С. 82–84.
4. *Морська Л. І.* Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей / Л. І. Морська // Іноземні мови. – 2002. – № 2. – С. 23–25.
5. *Колчинская Е. В.* "Интенсив": цель или средство? // Интенсивное обучение иностранным языкам. – М. : МГУ, 1990. – С. 12–18.
6. *Випускники ВНЗ у реальному бізнесі: яких знань і навичок їм бракує? / Вісник консорціуму із удосконалення менеджмент-освіти в Україні. – 2004. – № 2. – С. 2–3.*
7. *Сорочан Т.* Актуальні проблеми післядипломної педагогічної освіти у вимірі сьогодення / Т. Сорочан // Післядипломна освіта в Україні. – 2004. – № 1. – С. 13–16.
8. *Плесневич А. С.* Характеристика ускоренного курса обучения научных работников разговорному английскому языку – "погружение" / А. С. Плесневич // Лингвистика и методика преподавания иностранных языков. – М. : Наука, 1976. – С. 251–260.
9. *Китайгородская Г. А.* Принципы интенсивного обучения иностранным языкам // Иностранные языки в школе. – 1988. – № 6. – С. 3–8.
10. *Тарнопольский О. Б.* Методика обучения английскому языку: учеб. пособ. / Тарнопольский О. Б., Кожушко С. П. – К. : Ленвіт, 2004. – 192 с.

Стаття надійшла 16.03.2016 р.